

Залюбовська С. С.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління;
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ;

Фурман С. С.,
старший викладач кафедри фінансів та обліку;
Університет «Україна», м. Київ;

Грущенко О. А.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань;
Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Переживаючи глибоку соціально-економічну кризу, спровоковану у 2022 році російською агресією, Україна, водночас, бореться за незалежність і свободу. Держава прискорила процеси усвідомлення власного цивілізаційного вибору, а з тим — стала додатковим стимулом для демократичного напрямку макроекономічного регулювання в досягненні бажаних економічних перетворень.

Війна значною мірою вплинула на світовий порядок — країни у різній степені були вражені нею і по-різному реагували на ганебні вчинки Росії. Різні угруповання та провідні країни світу — США, ЄС, НАТО, а також фінансові інститути міжнародного рівня — МВФ, Світовий банк, ЄБРР та інші отримали нові напрями для власного позиціонування і консолідації. Так, війна в Україні відновила особливу роль США у формуванні та захисті світового порядку, спонукала ЄС до перегляду власного ставлення до європейської безпеки.

В кризових умовах була сформована дуже низька база порівняння макроекономічних показників для наступних періодів. Тому позитивні показники зростання 2023–2024 років не повинні вводити в оману – країна поки не вийшла на траєкторію стійкого зростання ВВП (Табл.1). Проте, якщо в 2024 році Україні вдасться стабілізувати процеси соціально-економічного розвитку, то у 2025-й країна зможе ввійти з міцними позитивними зрушеннями.

Таблиця 1.

**Головні макроекономічні показники 2021–2023 років і
прогноз на 2024 рік**

ПОКАЗНИКИ	РОКИ			
	2021	2022	2023	2024 (прогноз)
ВВП, млрд. грн	5451	5191	6625	7730
Реальний ВВП, % зростання	3,4	-29,1	4,9	3,6
Зростання ІСЦ, % (груд.-груд.)	10,0	26,6	5,8	9,8
Зростання ІСЦ, % (ср.)	9,4	20,2	12,9	8,3

Сальдо рахунку поточних операцій, \$ млрд	-3,9	8,0	-7,3	-11,0
Валові резерви НБУ, \$ млрд	30,9	28,5	41,8	44,7
Зростання номінальної ср. заробітної плати, %	20,9	6,0	17,7	15,8

Джерело: НБУ[1]

Аналіз сучасних тенденцій та пошук шляхів подолання наслідків кризових явищ та забезпечення стабільності економічного розвитку набув поширення ще у 90-х роках ХХ сторіччя і багато науковців присвятили свої дослідження цим питанням. Проте акцент здійснюється зазвичай на вдосконаленні процесів макроекономічного регулювання.

Для того, щоб економіка країни перебувала у стані рівноваги, необхідна макроекономічна стабільність, яка буде сприяти економічному зростанню, стабільності грошової одиниці та зміцненню позиції держави на міжнародній арені. Цей стан економіки буде забезпечувати економічне зростання, яке досягається на основі підвищення ефективності виробництва із застосуванням досягнень науки і техніки, повної зайнятості – забезпечення робочими місцями усіх, хто бажає і здатний працювати, сталих цін (рівня інфляції), досягнення рівноваги у зовнішньоекономічних зв'язках, що відповідно відображається у сталому курсі національної валюти та активному сальдо платіжного балансу [1].

За даними Державної статистичної служби України усічні 2024 року інфляція зафіксована на найнижчому рівні з 2020 року – 4,7% у річному вимірі. За останній місяць найбільше подешевшали продукти харчування: яйця (-8,4%) та цукор (-2,9%), а також непродовольчі товари – одяг і взуття (-5,5%) та паливно-мастильні матеріали (-4,6%). Найбільше зросли ціни на продовольчі товари: овочі (+16,8%) та фрукти (+4,5%). Серед непродовольчих – залізничний транспорт (+2,5%) та охорона здоров'я (+1,3%) [2].

У перші місяці 2024 року інфляція залишиться на поточному рівні, але до кінця року зросте до 8,6% (прогноз НБУ), головним чином через зменшення впливу сприятливих погодних умов на пропозицію продуктів харчування та зростання витрат бізнесу.

Облікова ставка залишилася на рівні 15%. Національний банк вирішив не змінювати її, оскільки є необхідність зберегти курсову стійкість, утримати інфляцію помірною у 2024 році та привести її до цільового діапазону $5\% \pm 1$ в.п. вже у 2025 році[1].

З початку повномасштабного вторгнення Держстат не публікує даних щодо безробіття. Дослідницька агенція Info Sapiens робить власні оцінки його рівня. Відповідно до них, у січні 2024 року рівень безробіття в Україні становив 17%. Безробіття відновило зростання. Проксі-показник рівня бідності — частка опитаних людей, що змушена економити на їжі — у січні 2024 року становив 19,2%.

Крім того, регулювання макроекономічних процесів ускладнюється значними систематичними збоями у ритмічності надходження міжнародної

допомоги та/або суттєвішого зниження її обсягів порівняно з базовим сценарієм. Також, гальмом виступають ряд чинників:

- виникнення додаткових бюджетних потреб (для підтримання обороноздатності, ліквідації наслідків терактів тощо)
- відновлення практики політизації економічних рішень, у т. ч. на користь представників чинної влади, посилення адміністративного і фіскального тиску на вітчизняне підприємництво
- подальше часткове блокування кордонів з окремими країнами ЄС для вантажних перевезень, що обмежуватиме імпорт та здорожчуватиме експорт
- неможливість відновлення економічної діяльності на раніше окупованих територіях, відсутність ресурсів для розгортання соціальної інфраструктури, завдяки якій відбувалося б стимулювання повернення населення з-за кордону
- загострення протистояння і протиріччя між фіскальними й монетарними підходами держави, спрямованими на розширення податкової бази і дотримання політики дорогих ресурсів та інтересами розвитку і стимулювання бізнесу

Проте, події в Україні, по суті, прискорили процес посилення вимог до результативності економічної політики не лише для забезпечення зростання і розвитку економічного середовища, але й внаслідок її дедалі більшої невід'ємності від національної (економічної) безпеки.

Для подальшого подолання наслідків кризових явищ, Україні необхідно вирішити ряд питань, які будуть сприяти динамічному розвитку її економіки, а саме:

- продовження надання розвинутими країнами-партнерами військової, фінансової і гуманітарної допомоги Україні;
- визволення загарбаних українських земель та посилення Збройних сил України;
- поживлення реалізації міжнародних програм і проєктів відбудови економіки України;
- повернення українців до України з-за кордону;
- посилення взаємодії НБУ та уряду для підтримки реального сектору економіки;
- посилювати оптимістичні сподівання населення, що може стати додатковим чинником і стимулятором виробничих здобутків.

Список використаних джерел

1. Інфляційний звіт НБУ. Січень 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q1.pdf
2. Державна служба статистики України. Експрес-випуск 10.01.2024 року. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>